

Adios Fidel, povijest će te osloboditi!

Lidija Kos-Stanišić

**Fidel je bio marksist jer mu je
odgovaralo, kubanski nacionalist
iz uvjerenja, a latinskoamerički
caudillo po vokaciji. Bio je
najdugovječniji vladar 20.
stoljeća, osoba koja je vladala
kombinacijom karizme i tiranije**

Kasno navečer 25. studenog 2016. kubanska dijaspora na Floridi izašla je na ulice Male Havane i slavila desetljećima očekivan događaj – smrt lidera latinskoameričke ljevice Fidela Castra. Već su više puta slavili, no nikako da mu dođe kraj. Njegovu vladavinu nisu okončali kraj hladnog rata i raspad SSSR-a ni bolest zbog koje je 2006. predao vlast bratu Raúlu, i dalje vladajući iza scene. Ideju da će se Fidelovom smrću Kuba ponovno vratiti "zajednici demokratskih naroda" naivno su dijelili i brojni pripadnici američke političke elite. Da zaključimo kako Fidel Castro predstavlja povijesnu ličnost, ne trebamo povijesni odmak. Lik i djelo Fidela Castra neraskidivo su povezani s poviješću Kube, otoka udaljenog svega 90 milja od SAD-a, koji je pretvorio u minijaturnu supersilu. Fidel je bio marksist jer mu je odgovaralo, kubanski nacionalist iz uvjerenja, a latinskoamerički *caudillo* po vokaciji. Bio je najdugovječniji vladar 20. stoljeća, osoba koja je vladala kombinacijom karizme i tiranije (The Economist, 2016). Kubansku povijest možemo podijeliti na razdoblje prije Fidela (1901. – 1958.) i za vrijeme Fidela (1959. – 2016.), dok se trenutačno nalazimo na početku trećeg razdoblja, Kube poslije Fidela.

Kuba prije Fidela

Kuba je bila posljednja država Latinske Amerike koja je stekla neovisnost od Španjolske tek 1898. pobjedom SAD-a u Američko-španjolskom ratu. Njome je SAD dobio pravo da do proglašenja neovisnosti države privremeno okupira Kubu. Dvije godine kasnije SAD nameće Plattov amandman kojim dobiva

pravo upravljanja kubanskom privredom, pravo veta na prihvaćanje međunarodnih obveza, pravo interveniranja u cilju zaštite građanskog poretka te pravo "vječnog" korištenja pomorske baze Guantanamo. Time je Kuba, umjesto da postane neovisna država, bila sve do 1934. američki protektorat, a pod američkom kontrolom ostala je sve do pobjede Castrovih revolucionara 1959. godine. Iako je otok ekonomski prosperirao, privilegiran pristup američkom tržištu ("šećerna kvota") bio je vrlo korisno sredstvo političkog i ekonomskog ucjenjivanja. Nakon što je 1933. SAD odbio priznati socijalističku vladu Ramóna Graua San Martina, vlast je preuzeo narednik Fulgencio Batista koji se zahvaljujući predsjednicima marionetama i teroru održao sve do 1958. godine. Bio je nepopularan, a među njegovim protivnicima isticala se studentska mladež koja je tražila povratak liberalnog ustava iz 1940. godine, zemljišnu i obrazovnu reformu te zaustavljanje korupcije.

Kubansku povijest možemo podijeliti na razdoblje prije Fidela (1901. – 1958.) i za vrijeme Fidela (1959. – 2016.), dok se trenutačno nalazimo na početku trećeg razdoblja, Kube poslije Fidela

Osobito se isticao Pokret 26. srpnja (M-26-7), nazvan po danu kada su mladi gerilci na čelu s Fidelom Castrom Ruzom¹ 1953. izvršili neuspješan napad na vojarnu Moncada. U napadu je dio napadača stradao, dok je Fidel uhićen i osuđen na 15 godina zatvora. Tijekom suđenja branio se govorom "Povijest će me osloboditi". Zahvaljujući Batistinoj općoj amnestiji zatvorenika ubrzo je pušten iz zatvora te je otišao u egzil u Meksiko, gdje je kovao daljnje revolucionarne planove. Pobjednički povratak na Kubu trebao se odigrati krajem 1956. kad se osamdesetak uvježbanih gerilaca na jahti Granma planiralo iskrcati na istok Kube. Iskrcavanje je završilo neuspješno. Većina je gerilaca poginula, a među malobrojnim preživjelima bili su braća Castro (Fidel i Raúl) i Che Guevara kojeg je Fidel upoznao u Meksiku. Sklonili su se u brda Sierra Maestre, odakle su vodili gerilske napade protiv Batiste.

Iako su na Kubi postojali i drugi politički pokreti protiv Batiste, zahvaljujući političkom programu i medijskoj promociji reportera *The New York Timesa* Castrove bradonje (*barbudosi*) svijet je doživljavao istinskim vođama revolucije. Nakon ovakve promocije pridružuju mu se novi regruti. Batista je neuspješno napadao i pokušavao uništiti sve snažniju gerilu, no ubrzo se njegov režim počeo dezintegrirati i gubiti legitimitet.² Potkraj 1958. Castrovi borci pod vodstvom Che Guevare pobjeđuju u bitci za Santu Clara te se približavaju Havani. Na Novu godinu Batista je sa suradnicima pobjegao iz zemlje, a Castro i *barbudosi* 8. siječnja 1959. trijumfalno su ušli u Havanu. Sjedinjene Države pažljivo su pratile događaje. Budući da su antikomunizam i *containment* bile osnovne odrednice američke vanjske

politike u hladnoratovskom razdoblju, namjeravale su poduzeti sve kako bi se promijenila uspostavljena poslijeratna ravnoteža istoka i zapada te spriječio domino-efekt u regiji.

Kuba u vrijeme Fidelove vladavine

Fidel nije odmah preuzeo vlast. Dužnost premijera obnašao je José Miró Cardona, a Castro ga je naslijedio tek kad je dao ostavku. Isprva je bio umjereni reformator kojemu je cilj bio povratak predstavničke demokracije i pravednija distribucija bogatstva, ali ubrzo je počeo provoditi radikalne mjere. Ustanovljen je autoritaran režim i lansirana egalitaristička socioekonomska politika. Zemljišnom reformom posjedi iznad tisuću akara (40 posto od hektara) bili su, uz kompenzaciju, oduzeti i dodijeljeni ruralnoj sirotinji, čime je na selu značajno porasla podrška revoluciji. Programi opismenjanja i pristup zdravstvenoj zaštiti, kao i egzekucija petstotinjak pripadnika Batistine policije i sigurnosnog aparata, dodatno su povećali podršku siromašnih građana. Ubrzo su umjereni članovi nove vlade, zajedno sa starom zemljoposjedničkom i političkom elitom, otišli u egzil. Fidel je poticao egzodus pripadnika srednje klase jer ih je doživljavao potencijalnim političkim oponentima. SAD ih je s oduševljenjem primao, smatrajući ih simbolom nedostatka legitimiteta i stabilnosti Fidelova režima te privremenim političkim azilantima koji će se vrlo brzo pobjedonosno vratiti na Kubu i smijeniti Castra.

No, nakon neuspjeha američke invazije u Zaljevu svinja 1961. i kubanske raketne krize 1962. bilo je jasno da se to neće dogoditi u skorijoj budućnosti.³ Ipak, kubanska dijaspora s Floride sve je do nedavno oblikovala politiku SAD-a prema Kubi, protivući se obnovi diplomatskih odnosa.⁴ Nakon raketne krize SAD se obvezao da neće izvršiti invaziju na Kubu, no ne i da neće pokušavati izvršiti atentat na Castra. Prema izvješću Senata iz 1975. CIA je za administracije Eisenhowera, Kennedyja i Johnsona najmanje osam puta pokušala ubiti Castra, a može se pronaći i podatak o 638 pokušaja. Unatoč tomu što neki pokušaji djeluju vrlo komično, predstavljali su ozbiljne namjere ubojstva šefa jedne suverene države. Predstavljali su i vrlo primitivan oblik političke analize koja je zaključivala da će eliminiranjem *El lidera* svi problemi na Kubi nestati i sve će biti kao prije (Smith, 2013: 158).

Kada je SAD proglasio embargo na trgovinu s Kubom, Castro je morao tražiti novo tržište. Okreće se SSSR-u koji postaje glavni kupac šećera i opskrbljivač nafte. Suradnji je doprinijela i činjenica da se nakon akcije u Zaljevu svinja Castro proglasio marksistom, a kubansku revoluciju "socijalističkom". Iako je stara kubanska komunistička stranka (PSP) imala malo veza s Castrovim Pokretom 26. srpnja, Kuba je postala komunističkom zemljom u terminima međunarodne politike.⁵ Komunistička stranka vladala je Kubom, a njome je vladao Fidel. U njegovim je rukama bila koncentrirana sva vlast. Bio je prvi sekretar Komunističke partije (KP), predsjednik Državnog vijeća i Vijeća ministara te vrhovni komandant oružanih snaga. Brat Raúl bio mu je desna ruka, drugi sekretar KP-a, potpredsjednik Državnog vijeća i ministar obrane.

Tijekom 1960-ih Kuba je pokušala preslikati sovjetski model industrijalizacije, no bez većeg uspjeha, te se ponovno

vratila uzgoju šećerne trske. Između 1964. i 1970. završena je nacionalizacija, čime je 70 posto privrede bilo pod državnom kontrolom. Nakon što veliki plan uzgoja i prerade 10 milijuna tona šećera 1970. nije ostvaren (za što su Fidel i partija preuzeli odgovornost), 1972. donesena je odluka da će se Kuba pridružiti sovjetskom Savjetu za uzajamnu ekonomsku pomoć (SEV). Kuba je izvozila šećer, nikal i citrusne, a zauzvrat je po povoljnoj cijeni uvozila naftu, manufakturno proizvedenu robu i konzerve s hranom. Dio nafte koji joj nije bio potreban prodavala je na međunarodnom tržištu po tržišnim cijenama i tako zarađivala čvrstu valutu. Kapitalističkom je svijetu prodavala samo duhan. Rušenjem Berlinskog zida, nestajanjem SSSR-a i SEV-a Kuba je ostala bez glavnog trgovačkog partnera (87 posto trgovine) i opskrbljivača energije, te je bila primorana vratiti se u razdoblje "točkica za hranu". Započelo je razdoblje strukturalnih prilagodnih programa, tzv. "specijalno razdoblje". Kako bi se došlo do strane valute, Kuba se otvara turizmu, što vodi rastu socijalne nejednakosti i prostitucije. Kuba je 1993. legalizirala upotrebu dolara, a od 2004. su na snazi dvije valute – *peso* i konvertibilni *peso*.

SAD se teško mirio s činjenicom da znatno slabija susjedna država koristi svoj komplicirani geopolitički položaj kao komparativnu prednost. Ni kraj hladnog rata nije promijenio politiku SAD-a prema Kubi. Castro 1994. otvara luke i dozvoljava nezadovoljnicima da odu s otoka, što je predsjedniku Billu Clintonu stvorilo velik politički problem.⁶

Za Clintona utjecajan kubanski lobi (CANF) spriječio je promjenu politike prema Kubi, prvo Torricellijevim zakonom (*Cuban Democracy Act*) 1992., a zatim Helms-Burtonovim zakonom 1996. godine.⁷ Ujedinjeni su narodi 1994. osudili američki embargo, a učinio je to i papa Ivan Pavao II. za svojega posjeta Kubi 1998. godine. Clintonov nasljednik George W. Bush Kubu je okarakterizirao kao jednu od članica "osovine zla", a Fidela nazivao tiraninom i diktatorom kojeg će uskoro maknuti s vlasti i Kubu privesti demokraciji. Unatoč tvrdnjama SAD-a Kuba u poslijeratnom razdoblju nije predstavljala prijetnju SAD-u, dok politika svrgavanja kubanske vlade ne samo da nije oslabila Castra već ga je snažnim nacionalističkim raspoloženjem i otporom prema američkom imperijalizmu još više učvrstila na vlasti.

Fidelova vanjska politika

Kubansku vanjsku politiku možemo podijeliti na pet razdoblja: 1) inicijalno razdoblje (1959. – 1967.); 2) razdoblje pojačanog internacionalizma (1968. – 1974.); 3) razdoblje aktivnog internacionalizma (1975. – 1980.); 4) razdoblje obuzdanog internacionalizma (1980-e); 5) suvremeno razdoblje nakon 1990. (Kapicia, 2011). Pobjedonosna revolucija 1959. inaugurirala je novu, dotada neviđenu fazu međunarodnih odnosa Kube. Revolucionarna vlada preokrenula je vanjsku politiku republikanskih vlada (1902. – 1959.) i pokazala da je izuzetak od pravila kako bi se mala i siromašna država trebala ponašati u svjetskoj politici. Inspirirani kubanskom revolucijom, antiimperijalizmom i antiamerikanizmom, Latinskom Amerikom proširili su se brojni gerilski pokreti koji su silom željeli ostvariti ono što nisu mogli na izborima. Castro je otvoreno podupirao revolucije u hemisferi i sve do 1968. davao je pomoć gerilcima Venezuele, broj 28 - prosinac 2016.

Perua, Gvatemale, Kolumbije i Bolivije, zbog čega su sve države zapadne hemisfere, s izuzetkom Meksika i Kanade, prekinule diplomatske odnose s Kubom. U zapadnoj Europi odnose nije prekinula jedino Španjolska. Nakon što je pogibijom Che Guevare 1967. u Boliviji poražena ideja da se kubanski model

Još je 1959. Kuba pokazala da se želi igrati s velikim ulozima. Na novu vanjskopolitičku fazu utjecala je retorika republikanskih prethodnika, počevši od Joséa Martíja, koji su smatrali da je Kuba predodređena za velike stvari

pobune može prekopirati u Latinskoj Americi, ali i zbog pritiska SSSR-a da Kuba prestane podupirati revolucionare Trećeg svijeta, došlo je do zaokreta. Kuba prihvaća sovjetsku strategiju i doktrinu miroljubive koegzistencije i evolucijske tranzicije prema socijalizmu. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća Kuba je preorijentirala svoju vanjsku politiku. Obnavlja odnose s Čileom, Argentinom i Peruom, no vladavina vojnih režima nije omogućila značajniji prekid diplomatske izolacije. Stoga se Kuba okreće Pokretu nesvrstanih, a zatim i Africi. Kubanski angažman u Africi (pomaganje revolucionarnim vladama Etiopije i Angole u borbi protiv stranih invazija), osobito sprječavanje da južnoafričke trupe zauzmu Angolu 1975., a somalijske, koje je podupirao SAD, Etiopiju 1978., vodio je rastu kubanskog prestiža u državama Trećeg svijeta. Fidel tako 1979. postaje predsjednikom Pokreta nesvrstanih, no podupirući sovjetsku invaziju Afganistana ugled mu se smanjuje. Vraća ga 1982. osuđujući britansku i američku politiku tijekom Falklandskog rata, čime obnavlja odnose s državama Latinske Amerike te postaje rado viđen gost na svim političkim forumima regije. Kuba je bila jedan od glavnih neprijatelja Reaganove administracije s obzirom na to da je podržavala i savjetovala nikaragvanske sandiniste te imala dobre odnose s grenadskim lijevim pokretom Mauricea Bishopa kojega je svrgnuo SAD 1983. godine.

Još je 1959. Kuba pokazala da se želi igrati s velikim ulozima. Na novu vanjskopolitičku fazu utjecala je retorika republikanskih prethodnika, počevši od Joséa Martíja, koji su smatrali da je Kuba predodređena za velike stvari. Prema Fernándezu (2003: 84-85), revolucionarni internacionalizam osnova je kubanske političke kulture, a Fidel je uz velike riječi koje su prakticirali i njegovi prethodnici prešao i na velika djela. Omogućila mu je to sovjetska materijalna pomoć, ideologija kastroizma (*Castroismo*) i uzusi proletherskog internacionalizma. "Kombinacija nacionalizma, društveno naprednih agendi i moralizma s hiperretoričkim okusom bile su distinktivne karakteristike vanjskopolitičke prakse prije i poslije 1959." (Fernández, 2003: 102). I za savezništva sa SAD-om, kao i SSSR-om, Kubanci su pronalazili načina da zagovaraju stavove i poduzimaju akcije s kojima se

njihovi tadašnji meceni nisu slagali. Poslije 1990. Kuba brani revolucionarne principe iz vrlo pragmatičnih razloga – jačanje unutrašnje ideološke odlučnosti, kasnije uklapanje u novu latinoameričku ljevicu, posebice radikalnu (v. Kos-Stanišić, 2011). Tijekom 1990-ih vanjskopolitički pragmatizam bio je dominantniji od ideologije, a u 21. stoljeću ponovo su se isprepleli. Vrhunac je bio 2004. kada je sporazumom Kube i Venezuele nastala ALBA,⁸ čime je došlo do sklapanja braka između ideologije i pragmatizama (Kapcia, 2011: 192). Kuba i Castro nalaze novog istomišljenika i dobrotvora, radikalnog ljevičara i zagovaratelja socijalizma 21. stoljeća – Huga Cháveza. Chávezu su ALBA, a osobito Petrocaribe, odnosno naftni savez čije je karipske članice Venezuela pomagala prodajom nafte po povlaštenim cijenama, više služili za stjecanje utjecaja nad državama članicama

**I kad se činilo da će obnovom
odnosa s Kubom SAD vratiti dio
izgubljenog ugleda i kredibiliteta te
povećati svoju meku moć u regiji,
odigrala su se u studenome 2016.
dva značajna događaja. Prvi, pobjeda
Donalda Trumpa na američkim
predsjedničkim izborima, bio je
neočekivan–, a drugi, smrt Fidela
Castra, dugo očekivan, čime je
započelo novo razdoblje kubanske
povijesti**

nego za promoviranje suradnje. Kuba je višak nafte, kao što je to nekad činila sa sovjetskom, prodavala po tržišnoj cijeni i tako dolazila do čvrste valute.

Kapcia (2011) smatra da je pogrešno kubansku vanjsku politiku okarakterizirati isključivo ideološkom jer je više od 50 godina vrlo često ideološka politika imala pragmatičnu dimenziju. Uzmemo li u obzir općeprihvaćeni stav da je Kuba prihvatila komunističku ideologiju iz pragmatičnih razloga, Kapcia postavlja pitanje kako objasniti činjenicu da je Kuba i nakon propasti SSSR-a zadržala socijalističko uređenje te se borila da ga očuva. Kapcia navodi da je bitno shvatiti kako je kubanski socijalizam autohtoni proizvod Kube. Razlog nalazi u konceptu zvanom *cubanía*, ideologiji aktivnog vjerovanja u kubanski identitet (*cubanidad*), nastaloj kao reakcija na desetljeća američke dominacije otokom, njenog radikaliziranja i prihvaćanja antiimperijalističkih, a time i antikapitalističkih stavova. Nakon 1959. *cubanía* je vodila revolucionarnoj posvećenosti redistribuciji bogatstva, kolektivističkoj participaciji i intervencionističkoj državi. Revoluciju je znatno manje pokretao prikriveni marksizam-lenjinizam, a puno više *cubanía* koja se, kako su

godine transformacije, preživljavanja i otpora SAD-a prolazile, sve više radikalizirala. *Cubanía* je vodila želji za redefiniranjem položaja Kube u svijetu, dok je drugi bitan element kubanske vanjske politike bila osobnost Fidela Castra.

Novi početak ili početak kraja

Predsjednik SAD-a Barack Obama 2009. objavio je "novi početak s Kubom", a 17. prosinca 2014. iznenadio je svijet najavom normalizacije odnosa. U ljeto 2015. obnovljeni su diplomatski odnosi, no trgovački embargo još je na snazi jer republikanska većina u Kongresu nije bila sklona njegovu ukidanju. Za čvrstu stranu valutu, nakon gubitka svojega glavnog sponzora, Chávezove Venezuele, zainteresirana je i kubanska vlada, no prepreku potpunoj normalizaciji odnosa predstavlja pitanje povratka i suvereniteta nad zaljevom Guantanamo. Slijedilo je još jedno iznenađenje – Obamin posjet Kubi u ožujku 2016., odnosno prvi predsjednički posjet nakon 88 godina. Obama se susreo s Raúlom, ali ne i Fidelom. Zatopljenje odnosa Kube i SAD-a izuzetno je značajno za Latinsku Ameriku koja je bila ujedinjena u zahtjevima da se u 21. stoljeću Kuba mora uključiti u zajednicu država zapadne hemisfere. I kad se činilo da će obnovom odnosa s Kubom SAD vratiti dio izgubljenog ugleda i kredibiliteta te povećati svoju meku moć u regiji, odigrala su se u studenome 2016. dva značajna događaja. Prvi, pobjeda Donalda Trumpa na američkim predsjedničkim izborima, bio je neočekivan–, a drugi, smrt Fidela Castra, dugo očekivan, čime je započelo novo razdoblje kubanske povijesti. Kako će ono izgledati, teško je predvidjeti. Ipak, nešto se može i naslutiti. Nakon Fidelove smrti Raúl će imati više slobode u provođenju nužnih reformi kojima se Fidel protivio. To su uvođenje kinesko-vijetnamskog tržišnog socijalizma i daljnje zatopljivanje odnosa sa SAD-om. Tržišni socijalizam vjerojatno će se uvesti, no time se nužno neće hladni rat na Karibima konačno privesti kraju. Naime, jednog veto aktera, Fidela, zamijenio je drugi – novoizabrani američki predsjednik Trump koji je još manje od preminulog Fidela sklon obnovi dobrosusjedskih odnosa.

I što na kraju zaključiti? To da SAD i Kuba nikad nisu imali normalne odnose, a vjerojatno ih neće imati ni u skorijoj budućnosti. Važno je spomenuti da Kuba, uz Venezuelu, predstavlja jedinu nedemokratsku državu Latinske Amerike, ali i da se nalazi na samom vrhu pravilnosti distribucije bogatstva u regiji. Kubanci imaju kvalitetnu zdravstvenu zaštitu, opće obrazovanje, malu smrtnost djece i visoku očekivanu životnu dob, što bi željeli i u budućnosti zadržati. Stoga je Fidel vjerojatno bio u pravu kada je tvrdio da će ga povijest osloboditi.

Bilješke

- 1 Fidel Castro bio je nezakonito dijete španjolskog imigranta koji se na Kubi obogatio. Pohađao je prestižne isusovačke škole, a kasnije i Pravni fakultet Sveučilišta u Havani. Više o Fidelovu životu vidi u Coltman, 2005.
- 2 Budući da je u borbama između 1953. i 1958. stradalo gotovo 20 000 civila, SAD se pokušavao riješiti kompromitiranog Batiste, ali i spriječiti promjenu režima i zadržati Kubu saveznicom (*batistianismo sin Batista*), no nije uspio.

- 3 U travnju 1961. u Zaljevu svinja iskrcalo se 1400 loše uvježbanih civila koji su uz pomoć američkih bombardera B-26 trebali dignuti opći ustanak. Unatoč uvjerenjima CIA-e, Kubanci se nisu pobunili protiv Castra koji je zatim, preventive radi, zatvorio tisuće civila i mogućih političkih protivnika. Iskrčavanje je pokazalo da SAD predstavlja prijetnju kubanskoj nacionalnoj sigurnosti, čime je omogućen ulazak nove supersile u hemisferu – SSSR-a. U cilju zaštite Kube i izazivanja SAD-a Sovjeti su Kubu naoružali nuklearnim projektlima srednjeg dometa, zbog čega se u listopadu 1962. svijet nalazio na rubu nuklearne katastrofe. Kubanska raketna kriza završila je kompromisom. Ne konzultirajući se s Castrom, Sovjeti su pristali da pod UN-ovim nadzorom povuku bombardere i bojne glave s Kube pod uvjetom da SAD prekine pomorsku blokadu otoka i obveže se da neće napasti Kubu. "Raketna kriza" imala je dalekosežne implikacije na odnos Latinske Amerike i SAD-a, ali i na odnose s ostatkom svijeta. Iako su Latinoamerikanci potajno "uživali" u situaciji, OAS je izbacio Kubu iz članstva. Sovjeti su, s iznimkom Kube, ratificirali američku hegemoniju nad Latinskom Amerikom, a SAD je obećao da neće intervenirati na Kubi, čime je Castro dobio slobodne ruke i mogao je graditi socijalizam i širiti revoluciju izvan otoka (Kos-Stanišić, 2010: 107-108).
- 4 Godine 1960. postignut je sporazum Kube i SSSR-a kojim je Havani omogućena kupnja sovjetske nafte i oružja. Sjedinjene Države nisu mogle mirno promatrati kako Moskva ulazi u njezino dvorište, te je otvoreni sukob SAD-a i Kube bio pitanje vremena. Sukob je počeo odbijanjem američkih rafinerija na Kubi da prerađuju mnogo jeftiniju sovjetsku naftu, pa ih je Fidel Castro konfiscirao. Na to je Eisenhower odgovorio ukidanjem šećerne kvote, a Castro je konfiscirao sve američke tvrtke u državi. Početkom 1961. Kuba je tražila smanjivanje osoblja u američkom veleposlanstvu u Havani, na što je Eisenhower odgovorio prekidom diplomatskih odnosa (Kos-Stanišić, 2010: 107-108).
- 5 Nova komunistička stranka PCC, osnovana 1965., sastojala se od malog Politbira veterana sa Sierre Maestre i starih komunista, Centralnog komiteta s nekoliko stotina članova i Nacionalnog partijskog kongresa koji se sastajao svakih pet godina i donosio smjernice. Nakon donošenja novog Ustava 1976. najviše zakonodavno tijelo predstavlja Nacionalna skupština narodne vlasti čiji su se zastupnici (609) birali na pet godina. Oni izabiru 31 člana Državnog vijeća koje vodi državu, dok predsjednik Vijeća predstavlja šefa države i šefa vlade (Prevost, 2005: 353-356).
- 6 Početkom 1990-ih s Kube je otišlo 33 000 splavaša (*balseros*). U strahu od još jednog "Mariela" (1998. je 129 000 Kubanaca doplovilo u SAD) Clinton im nije dopustio ulazak u zemlju, nego ih je deportirao u Guantanamo i Panamu. Kriza u američko-kubanskim odnosima riješena je potpisivanjem sporazuma kojim se SAD obvezao prihvatiti *balsere* smještene u Guantanamo. Otada su se splavaši koje je pokupila Obalna straža SAD-a u dogovoru s Castrom vraćali na Kubu. Posljednji val imigranata krenuo je nakon sporazuma Kube i SAD-a

kojim se dopušta da 20 000 Kubanaca koji se dočepaju američkog teritorija mogu svake godine legalno ući u SAD. Ne drže ih političkim, već ekonomskim imigrantima (Coerver i Hall, 1999: 201-205).

- 7 Ovi akti mogu se smatrati sredstvima intervencionističke politike američke vlade. Torricellijevim aktom željelo se izolirati Kubu i izazvati pad kubanskog socijalizma, a *Cuban Liberty and Solidarity Actom*, poznatijim pod imenom Helms-Burtonov zakon, radikalno se mijenjaju pravila formuliranja i implementiranja politike prema Kubi (Kos-Stanišić, 2010: 93).
- 8 ALBA (*Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América*) je osnovana na prijedlog Huga Cháveza 2004. godine. ALBA je međunarodna organizacija za suradnju koja se temelji na ideji socijalne, političke i ekonomske integracije država Latinske Amerike i Kariba. Članice su lijevo orijentirane države (vlade) regije. Potpisivanjem sporazuma između Venezuele i Kube, koji je trebao biti protuteža FTAA-u, u prosincu 2004. Chávez i Castro dogovorili su razmjenu medicinskih stručnjaka i nafte. ALBA-i se 2006. pridružila Bolivija na čelu s Evom Moralesom, 2007. Nikaragva na čelu s Danielom Ortegom, 2008. Honduras na čelu s Manuelom Zelayom (2009. izašao iz članstva) te 2009. Ekvador na čelu s Rafaelom Correom. Od malih karipskih država članice ALBA-e su Antigua i Barbuda, Dominika te Sveti Vincent i Granadini (Kos-Stanišić, 2010: 64-65).

Literatura

- Coerver, Don i Hall, Linda (1999) *Tangled Destinies Latin America & The United States*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Coltman, Leycester (2005) *Stvarni Fidel Castro*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Fernández, Damián (2003) Cuba: Talking Big, Acting Bigger. U: Mora, Frank O. i Hay, Jeanne K. (ur) *Latin American and Caribbean Foreign Policy* (str. 84-103). Lanham, Boulder, New York, Toronto i Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.
- Kapcia, Antoni (2011) Defying expectations: The external profile and activism of the Cuban revolution. U: Gardini, Gian Luca i Lambert, Peter (ur) *Latin American Foreign Policies: Between Ideology and Pragmatism* (str. 178-195). New York: Palgrave Macmillan.
- Kos-Stanišić, Lidija (2010) *Latinska Amerika i suvremeni svijet*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Kos-Stanišić, Lidija (2011) Nova radikalna ljevica u Latinskoj Americi. *Političke analize* 2 (6): 3-6.
- Prevost, Gary (2006) Cuba. U: Vanden, Harry i Prevost, Gary (ur) *Politics of Latin America*. (str. 337-367). New York i Oxford: Oxford University Press.
- Smith, Peter H. (2013) *Talons of Eagle – Dynamics of US-Latin American Relations*. New York i Oxford: Oxford University Press.
- The Economist (2016) The will to power. *The Economist* 9018: 19-20. 3. prosinca. ■